

שו"ת מנחת יצחק חלק ו סימן קב

בענין אי עדיף נתינת צדקה לעני אחד או לעניים רבים
עהקת"ו יום ה' שמות תשל"ד לפ"ק.
אל הרב המופלג בתוי"ר מר אליקים דבורקס הי"ו.

1) Concerning whether it is preferable to give to one poor person or to many poor people.
The Holy City, may it be rebuilt and established
Thursday of Parshat Shemot, 5734 (1974)

To the great Rav Elyakim Dvurkus, astounding in Torah and piety, may Hashem guard him and keep him.

הנה אף ברוב טרדוטי נענתי לבקשתך ובקשת אביך המופלג נ"י לעיין בהקונטרסים בעניני צדקה אשר ערכת
בסידור היטב דבר דבר על אופנו, בהבאת דברי הש"ס ופוסקים בזה, ונהנתי. וצלה ורכב על דבר אמת, לחדש
חידושים אמתיים לאו"י. והנה מידי שומי עיני בהם ראיתי שהבאת את דברי הש"ע (יו"ד סי' רנ"ז סעי' ט'),
דלא יתן אדם כל צדקותיו לעני(ן) אחד בלבד,

2) Despite being very busy, I heeded your and your father's request to look at the writings you have done about Tzedakah which you have edited in a very orderly fashion, including bringing the rabbinic sources on this, and I enjoyed it very much. You succeeded to write truthfully and to innovate new understandings truthfully. While looking at this, I saw that you discussed the law found in the Shulhan Arukh (YD 257:9) that a person should not give all his Tzedakah to only poor person.

ומקורו (בעירובין ס"ג ע"א), אמר רב כהנא כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם וכו',

3) Its source is in the Talmud (Eruvin 63a): "Rav Kahana said: 'Whoever gives all of his gifts to one priest brings hunger to the world,' etc."

וכתב ע"ז המרדכי (ב"ב פ"א סי' תק"ב), מכאן שלא יתן אדם כל צדקותיו לקרובו אחד ולהניח שאר קרובים,
ודלא לאדם אחד ולא לשאר בני אדם,

4) The Mordechai wrote on this (Bava Batra, Chap. 1, #502): From here we derive that a person should not give all his tzedakah to one relative, while casting aside the rest of his relatives; and he should not give to one person and not to other people.

והמחלק צדקה צריך לזהר שלא ירבה לקרובו יותר משאר בני אדם כההוא (דפרק כל כתבי קי"ח ע"ב) דאמר
ר' יוסי יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה, ופרש"י שהחולק מרבה לקרובו וגוזל שאר עניים עכ"ל.

5) In addition, the person who is in charge of distributing tzedakah must take caution to not favor his relatives over other people, as is written in the Talmud (Shabbat 118b): "Rabbi Yossi said: 'May my portion be with those who collect tzedakah, and not with those who distribute tzedakah.'" And Rashi explained that to mean: "The person who distributes may favor his family and thus steal from other poor people."

והנה בביאור הגר"א שם (סי' רנ"ז) ציין על דין הנ"ל (בסעי' ט'), תוס' כתובות כ"ו ע"א סד"ה אין ובקידושין כ"ז ע"א ד"ה נתון כו' ע"כ, והנה התוס' שם כתבו על מעשה דר"ג וזקנים שבאו בספינה, א"ל ר"ג לזקנים עישור שאני עתיד למוד נתון לו ליהושע וכו' ועישור אחר (מעשר עני) נתון לו לעקיבא בן יוסף כדי שיזכה בו לעניים, ואחרי שהוכיחו התוס' שר' יהושע עני הי', הקשו דלמה לא נתן לו ג"כ מעשר עני, ותירצו ב' תירוצים, א' לפי שרצה ליתן לעניים הרבה כדאמרינן (בעירובין), הנותן מתנותיו לאדם אחד מביא רעב לעולם (כנ"ל), ותי' ב' דהי' לו לר"י מאתים זוז, לפיכך לא לקח מעשר עני עיי"ש, ולכאורה צ"ב דמהתי' הב' משמע דאם הי' יכול ר"י לקבל מעשר עני, הי' נותן לו, והרי זה כנגד מה שאמרו דאין ליתן לאדם א' כל מתנותיו כנ"ל.

6) (The Gaon of Vilna, commenting on the Shulhan Arukh (YD 257:9) wrote: “See Tosafot on Ketubot 26a, at the end of the comment beginning ‘Don’t’ and in Kiddushin 27a, comment beginning ‘Give.’”

The Tosafot there wrote about the story (in Mishnah Maaser Sheni 5:9) of Rabban Gamliel and the elders who were on a boat. Rabban Gamliel said to the elders: ‘The tithe that I am going to measure shall be given to Yehoshua.’...and the other tithe (for the poor) is given to Akiva Ben Yosef, so that he will take possession of it on behalf of the poor.”

After the Tosafot prove that R Yehoshua is poor, they challenge: Why didn’t R Gamliel also give him the poor tithe? They offer 2 explanations. First: because R Gamliel wanted to give to multiple poor people. Second: R Yehoshua actually had 200 zuz, therefore he didn’t take the poor tithe. But this needs clarification! For according to the second explanation, if R Yehoshua *didn’t* have 200 zuz, R Gamliel would have given him the tithe, and this is against what is written in Eruvin: A person shouldn’t give all their gifts to one priest.

והנה כי כן קשה על הג' היעב"ץ ז"ל בספרו לחם שמים על אבות (פ"ג מט"ו) והובא בדבריו, דחולק על הרמב"ם בפיה"מ והרע"ב שם, דפרשו מה דאיתא שם "והכל לפי רוב המעשה", שאינו דומה החולק מאה זהובים לצדקה במאה פעמים לנותן אותה לעני בפעם אחת, והיעב"ץ ס"ל דאם דאדרבה דעדיף יותר ליתן אותה לעני א', (ואין בידי ספר הנ"ל), וקשה עליו דמה יעשה בדברי הש"ס (עירובין) הנ"ל, ועם פסק הש"ע (בסי' רנ"ז ביו"ד) הנ"ל.

7) R Yaakov Emden, in his book “Heavenly bread” on Pirke Avot (Chapters of the Fathers) 3:15 took issue with the Rambam in his commentary to the Mishna, and R Ovadia Bartenura on this mishnah. They (Rambam and Bartenura) explained the mishnah “And all goes according to the abundance of action” as follows: The person who distributes 100 coins to tzedakah 100 times is not like the one who gives it to only one person.

R. Emden reasoned the opposite: It is far preferable to give the money to only one poor person. (But I don’t have access to his book).

But this is difficult, for what does he do about the Talmud from Eruvin above, and the ruling of the Shulhan Arukh above?

אמנם בנוגע לדברי הש"ס הנ"ל, י"ל דיש לחלק בין מתנות תרומות ומעשרות לשאר צדקה, דשאני מתנות תו"מ, =תרומות ומעשרות= דאין לבעה"ב רק טובת הנאה, ויש חילוק בין נותן בגורן או בבית, עי' מתני' (פאה פ"ח), והרי זה דומה במקצת לגבאי צדקה, ויש חילוק בנתינת צדקה בין גבאי לבשלו, וכדאיתא שם (בסי' רנ"ז סעי' י'), דהמחלק צדקה צריך לזהר שלא ירבה לקרוביו יותר משאר בנ"א =בני אדם= (וכמו שהבאתי לעיל מדברי הגמ' והמרדכי), וכתב ע"ז הרמ"א דוקא גבאי צדקה, אבל כל אחד מותר ליתן צדקה שלו או מעשר שלו למי שירצה מקרוביו והם קודמין כמו שנתבאר (בסי' רנ"א) עכ"ל,

8) [In attempting to defend R. Emden]: Concerning the Talmud from Eruvin, it's possible to respond: There is a distinction between giving gifts to the priests of Terumah and Maaser, which cannot be enjoyed by the owner. There is also a distinction between giving from agricultural produce vs. income. Also, the case of the Talmud is similar, in part, to the rules concerning official tzedakah collectors, and there is a distinction between those rules and the rules concerning an individual donor of tzedakah. As is stated there (YD 257:10) that those who distribute tzedakah must take care not to favor their relatives over other people. On this, R. Moshe Isserles wrote: this is only concerning the official tzedakah distributors, but each individual can give his tzedakah or his tithe (maaser) to his relatives, favoring them over other people.

ובביאור הגר"א שם כתב על דברי הרמ"א אלו, וז"ל ע"ל סי' רנ"א ס"ג, ואף דתנן בפ' בתרא דפאה הי' מציל וכו' דוקא במעשר עני עכ"ל, ורצ"ל דאיתא שם (מ"ו), הי' מציל (שאינו רוצה לחלק לעניים שבאו כל מעשר עני שבידו ורוצה להציל ממנו לקרוביו העניים) נוטל מחצה (ומצניע לקרוביו) ונותן מחצה (להעניים) וכו' עיי"ש, והרי זה דלא כגבאי ודלו כבשלו, וע"ז כתב הגר"א דשאני התם דמיירי במעשר עני ובגורן, דינו במקצת כבשלו ומקצת כגבאי וכו"ל, ובזה י"ל גם בנוגע ליתן רק לכהן אחד, דדוקא בזה אמרו ולא יתן מתנותיו לכהן אחד, אבל לא בסתם צדקה שלו או מעשר כספים שלו, אבל יוקשה מדברי הש"ע שפסק להלכה דהה"ד בכל צדקה לא יתן לאדם א' כנ"ל.

9) The Gaon of Vilna commented on R. Isserles' words, saying: "See further (Shulhan Arukh YD 251:3). And even though we learn in a Mishnah in the last chapter of Pe'ah (8;6): 'If he wanted to save some of his agricultural gifts to the poor to give to his own poor relatives, let him divide it in half, giving half to the (general) poor and half to those relatives.' – that is only talking about Maaser Oni (tithing for the poor)." This is neither like the laws of the official tzedakah distributor, nor like the laws concerning the individual. The Gaon of Vilna writes that that case is different because it is teaching about tithing for the poor, and agricultural produce. So too, we can make a distinction that the case in Eruvin of giving to one priest only (as bringing hunger to the world) is different because it is speaking of gifts to the priests and agricultural produce, not tzedakah money.

But still, R. Emden's position is difficult because of the ruling of the Shulhan Arukh that one should not give tzedakah (money) to just one person.

(ישוב בא ליד י' ס' לחם שמים, וראיתי שהעיר בעצמו מדברי הש"ס (בעירובין), וכתב לחלק בין מתנות כהונה לשאר צדקה, לפי שהכהן יש לו ליטול בבתי הגרנות הרבה, ויש לו די ספוקו, ועוד עכ"ל לאו בכל כהן אמרו כן, אלא בעשיר דוקא, משא"כ בכהן עני ודאי לא אמרו עיי"ש, והנה על החילוק הא', אף דלא יוקשה עליו מדברי הגמ', אבל יוקשה מפסק הלכה בש"ע ופוסקים, ועל החילוק הב' יוקשה עליו גם מדברי התוס' הנ"ל,

דמיירי בכהן עני, ומ"מ כתבו דמצוה לחלק, ואולי ס"ל כהתי' הב' בתוס' הנ"ל, אבל חידוש שהי' לו להביא דברי התוס' עכ"פ ולפרש דלא יוקשה משם על דבריו).

10) Now I have indeed gained access to R. Emden's book, "Heavenly bread", and I see that he himself noted the challenge from the Talmud in Eruvin, but made the distinction between gifts to the priest vs. other types of charity. The distinction is relevant here because the priest has access to other produce, and he has enough to feed himself (ie it is not a gift because he is poor). And this case of the Talmud must be speaking about a priest who is wealthy, not a poor priest (where presumably the law would be different, and one could in fact give a single poor priest the entire gift).

But still R. Emden is challenged. His first reasoning is challenged by the ruling in the Shulhan Arukh, and his second one is challenged by the Tosafot who hold that the Talmud was talking about a poor priest. Perhaps he held by the Tosafot's second solution, which didn't limit this to a poor priest, but he should have dealt with this explicitly.

והנה כי כן יוקשה על דברי המג"א (סי' תרצ"ה ס"ק י"ב), לענין מתנות לאביונים, דמצוה לחלק, ובמחצית השקל שם הביא מדברי הב"ח, דמי שיש לו מאה זהובים ליתן לעניים, שגדול שכתוב שיחלקם למאה עניים, מאשר יתן הכל לעני א' או ב', כי זה שנתן למאה עניים החי' מאה נפשות כו' עכ"ל, והב"ח הביא כן בשם קדמונים, ובודאי כוון לדברי הרמב"ם בפיה"מ דאבות הנ"ל, אבל חידוש שלא הביאו הב"ח והמג"א מדברי הש"ס (עירובין) והש"ע (ביו"ד סי' רנ"ז) הנ"ל, וכן תימא על החת"ס (חו"מ סי' ק"ח), שהביא רק מדברי המג"א הנ"ל, ונגרר אחריו בת' חזון נחום (סי' ע"ח), דהביא רק מדברי המג"א והחת"ס, ותמה בזה על הבית מאיר (יו"ד סי' רנ"ט), ולא הביאו מדברי הש"ס (עירובין) והש"ע (סי' רנ"ז) וצ"ע.

11) His (R. Emden's) position is indeed challenged by the words of the Magen Avraham (695:12) when, in writing about giving to the poor on Purim said: "It is a mitzvah to distribute [to multiple poor people]." And the Bayit Hadash brought this ruling in the name of the early sages. For sure he was referring to the Rambam's commentary on Pirke Avot. But it is unusual that the Bayit Hadash and the Magen Avraham did not bring support from the Talmud in Eruvin and the Shulhan Arukh (YD 257). Similarly the Hatam Sofer only brought support from the Magen Avraham, as did the Hazon Nahum. The Beit Meir raised this question (about why they did not bring support from the earlier sources).

וע"ד שכתבת בקונטרסך שם, דאף עפ"י שיטת היעב"ץ ז"ל, אם יש למשל חמישה אנשים שאין להם כדי הספקה אף ליום, צריך ליתן להחמישה, מאת ליתן רק לאחד שיספיק לו לכמה ימים, והארבעה יהיו רעבים חמישה ימים עכ"ל.

12) Concerning the opinion that you wrote in your book, that notwithstanding the opinion of R. Emden, if there are, for example, 5 people in the city that don't have enough to eat for the day, then one needs to give to all 5 people, rather than give to one person who would be able to be satisfied for a few days, while the other 4 people would be hungry for those days.

הצדק עמך בזה, דהרי יותר מזה מבואר בדברי החת"ס בתשובה (יו"ד סי' רל"ד ד"ה בהא סליקנא), דאף היכא דיש דין קדימה לא, מ"מ כתב וז"ל אמנם ראיתי א' קדוש מדבר וכו' דכל הקדימות אינם אלא להקדים ולא לדחות נפשות ח"ו, וע"כ אם שניהם שווים שצריכים להחיות נפשם בלחם צר ומים לחץ, נאמר זה קודם, אבל כשיש לאנשי ירושלים אפילו רק לחם צר, שוב אין להם שום תביעה עד שיגיע לכל אחד מהעיירות האחרות ג"כ כשיעור הזה, ושוב מהנותר שיצטרכו למותרות וכסות וכדומה יש הקדמה למוקדם שיהי' שוה בשוה בזה ג"כ, וכן בכל מילי לא אמרו לדחות אלא להקדים, ולא עלה זה על הדעת מעולם, ויעי' (נדרים פ' ע"ב) חייבם קודמים וכו' עיי"ש מבואר כנ"ל וכו' עכ"ל, וא"כ מכ"ש היכא דאין דין קדימה רק ברצון תלי' מילתא כנ"ל.

13) You are right to say this. For the Hatam Sofer went even further. If there is a case where one has precedence over the other (to receive tzedakah [an example of this is the people living in Jerusalem vs. other cities]), these levels of precedence are only in a case where all else is equal, and no one is about to lose their life. If two people are equal in need, such that they both need minimum subsistence, we can say one takes precedence over the other. But if they are not of equal need, such as when the people of Jerusalem (who would normally take precedence) have minimal bread (but people in other cities don't even have that), they have no claim to receive the tzedakah before the people in those other cities also have that minimum level of subsistence. This applies to other areas, such as clothing, where precedence is a relative value, but not one meant to reject entirely the needs of the other (city). Therefore, how much the more so does one divide the tzedakah when there is no issue of precedence.

כ"ז כתבתי להעיר אותך ואין עתי עמי להאריך יותר, ואברכך חזק ואמץ בתורה ויראה. וחותרם בברכה יצחק יעקב ווייס.

14) All this I have written in order to instruct you, and I have no time to elaborate further. I bless you to be strong and take courage in Torah and piety. Signed with blessing:

Yitzhak Yaakov Weiss (1902-1989)

Responsa on Tzedakah: How Many People Should I Give To?
Rabbi Elie Kaunfer – www.mechonhadar.org

1) A person should not give all of his tzedakah to one person only. (Shulhan Arukh Yoreh Deah 257:9)	שולחן ערוך יורה דעה סימן רנז סעיף ט טז] לא יתן אדם כל צדקותיו יט לעני אחד בלבד.
2) Rabbi Abba bar Zavda said: Whoever gives their gifts to only one priest brings hunger to the world, as it says (II Samuel 20:26) "Irre the Yairi was a priest to David." To David he was a priest, and for everyone else he wasn't? Rather: David would give him [all of] his gifts. And the next verse says: "There was a famine in the days of David..." (Babylonian Talmud Eruvin 63a)	תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סג עמוד א אמר רבי אבא בר זבדא: כל הנותן מתנותיו לכהן אחד - מביא רעב לעולם, שנאמר +שמואל ב' כ'+ עירא היארי היה כהן לדוד, לדוד הוא דהוה כהן, לכולי עלמא לא? אלא: שהיה משגר לו מתנותיו. וכתוב בתריה ויהי רעב בימי דוד.
3) ...A story of Rabban Gamliel and the elders who were on a boat. Rabban Gamliel said: This tithe that I measure out will be given to Yehoshua, and the plot where it grows is hired to him. The other tithe that I am going to measure will be for Akiva ben Yosef, that he should take possession of it on behalf of the poor, and the plot where it grows is hired to him. (Mishnah Maaser Sheni 5:9)	משנה מסכת מעשר שני פרק ה משנה ט ט] מי שהיו פירותיו רחוקים ממנו צריך לקרוא להם שם מעשה ברבן גמליאל והזקנים שהיו באין בספינה אמר רבן גמליאל עשור שאני עתיד למוד נתון ליהושע ומקומו מושכר לו עשור אחר שאני עתיד למוד נתון לעקיבא בן יוסף שיזכה בו לעניים ומקומו מושכר לו אמר רבי יהושע עשור שאני עתיד למוד נתון לאלעזר בן עזריה ומקומו מושכר לו ונתקבלו זה מזה שכן:
4) The value of deeds is not dependent on the greatness of the deed, but on the number of deeds...an example of this: If a person gives 1,000 dinar at one time and to one person, the value of giving will not be achieved in this act like the one who gives 1,000 times with 1,000 dinar, and gives each of those away while exercising the spirit of generosity.... (Rambam, Commentary to the Mishna, Avot 3:15)	פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ג משנה טו אחר כך אמר, שהמעלות לא יושגו לפי שעור גודל המעשה, אלא לפי רוב מספר המעשה. וזה, שהמעלות אמנם יושגו בכפול מעשי הטוב פעמים רבות, ובזה יושג הקנין, לא בשיעשה האדם מעשה אחד גדול ממעשי הטוב, שבזה לבדו לא יושג קנין. משל זה, שהאדם אם יתן למי שראוי אלף דינר, בפעם אחת ולאיש אחד, לא תושג לו מעלת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול, כמו שתושג למי שיתנדב אלף פעמים באלף דינר, ויתן כל דינר מהם על צד הנדיבות, לפי שזה יכפל על ידו מעשה הנדיבות אלף פעמים, ויושג קנין חזק, וזה פעם אחת בלבד התעוררה הנפש התעוררות גדולה למעשה טוב, ואחר כן פסקה מזה. וכן בתורה אין שכר מי שפדה אסיר במאה דינר, או נתן צדקה לעני במאה דינר שהיו די מחסורו, כמו מי שפדה עשרה אסירים, או השלים חסרון עשרה עניים, ואפילו בעשרה דינרים. ולזה תקיש. וזה הוא ענין אומרו: לפי רוב המעשה אבל לא על פי המעשה.

העולם נדון, בכל מדה טובתו היא: והכל לפי רוב המעשה, מ"ש בו הר"מ לפי מה שכולל בו, שאינו דומה המחלק מאה זה' לצדקה בתאם פעמים לנותן אותן בפ"א, אינו נראה לי לי להחזיקו במושג, כי לדעתו הוא בהפך, אדרבה יותר שבר יש לנותן מאה זהבית בשעם אחת משני צדדים, אם מחמת שכופה יצרו בדבר גדול, שהוא חשוב יותר מאד, מנותן במה: פעמים, שאינו כגד עליו כל כך, ואפי' אם נותן צבת אחת, אין זה כבישת היצר, כמו נותן אותן לאחד כל שכן אם יחלקם לעתות ולפרקים, הרי מצד הנותן יפה כמו באחד מבהרבה, וראוי על כל פנים לשכר גדול יותר דלפוס צערא אגרא, ואם מצד המקבל ג"כ, טוב יותר שיתן לעני אחד דבר חשוב שיכול להתפרנס בו, משיתן להרבה עניים, ולא יגיע לאחד מהם מתנה מרבה שתספיק לו ותהא טובה שלמה, שכבר אמרו אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנא' זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, והיא עצמה כוונת התנא כאן באמרו והכל לפי רוב המעשה, כי רוב ישמש גם בעד גודל כמות מתדבק, כמוורב יעבוד צעיר פירוש גדול, וכן רב ביתו, מלך רב, וכ"פ ותשועה ברוב יצע, וזה נכון בעצמו, ואפי' שאמרו כל הנותן מתנותיו לכהן אחד, מביא רעב לעולם, זהו ככהן דווקא, לפי שיש לו לטול בבתי הגרנות רבים - ויש לו די ספקו. ועוד על כריז' לא בכל כהן אמרו כן, אלא בעשיר דווקא, כענין עירא היאירי עם דוד, משא"כ בכהן עני ודאי לא אמרו, תדע שהרי עשו את שאינו זוכה כזוכה במכירי כהונה, מכלל שדבר טוב הוא, וכן אמר וכל טובתן של רשעים אינה שלימה, על כן הדבר ברור בעיני, שהדבר בהפך ממה שחשב בו הר"מ, בהניחו כלל זה בהחלט, אם אמנם יצדק בתנאי, דהיינו על דרך שאמרו בעני המחזור על הפתחים, שאין נוקקין לו למתנה מרובה, אבל לפני חשוב ונכבד שאינו מקל בעצמו לחזר אחר הנותנים, טוב לתת לו מתנה מרובה ודבר חשוב, משיתנו לו במאה פעמים, אם לא שידוע ודאי שכך היא טובתו, וכך יפה לו לחלק פעמים רבות כל פעם דבר מועט משיתנו לו הרבה פעם אחת, ויש לחוש שיפסידו, והכל לפי הענין והאדם וכל זה נכלל לפי דעתי, במה ששנו כאן והכל לפי רוב המעשה, רצו לימר גודל המעשה בטובו המורגש, ובמיטב פניו וכוונתו הרצויה, בכל דבר מצוה הבאה לידי, ומכיון שיעשה בשלמות על צד היושר טוב האפשרי, כראוי לאותה מצוה, לפי מה שהיא צריכה להביאה למדרגת שלמותה ותמימותה, הנבחר, וטוב הכונה הנכחנת עמה, ההוא יקרא רוב המעשה, כודאי, לא הכופל המעשה (מכלי דעת וחפץ הנכסף), ולי שישלים חוק אפי' פעם אחת לענין פירושו של הרע"ב, עמ"ש בס"ד בלח"ש ספ"ק דקדושין אכול ויטב לך :

What the Rambam wrote that: 'One who distributes 100 coins 100 times is better than the one who distributes 100 coins all at once' does not seem exactly right to me. For according to my opinion, it is the opposite. There is more reward in giving 100 coins all at once, for two reasons. First, once conquers the evil inclination to give a large sum of charity, which is very weighty, than to give smaller sums, which are not that weighty on him. Even if one gives small sums all at once, it does not conquer the evil inclination, how much the more so one who gives those small sums over a period of time.

And from the perspective of the recipient, it is also better. Because it is better to give to a poor person enough to make a living from, rather than giving to many poor people, none of whom will receive enough benefit to really earn a living...

Yaavetz, Lehem Shamyim, Avot 3:15 (22)

תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיח עמוד ב

ואמר רבי יוסי: יהא חלקי מגבאי צדקה, ולא ממחלקי צדקה.

רש"י מסכת שבת דף קיח עמוד ב

ממחלקי - לעניים צדקה, דאמרינן בבבא בתרא פרק קמא (ח, ב): צדקה נגבית בשנים ומתחלקת בשלשה, והמחלקים אותה עליהם לבדוק לפי הצורך לכל אחד ואחד, ופעמים שקרובין דעתם לרחם על זה ולחלוק יותר מן הצורך, שאומדין אותו בהרווחה ואומדין את חברו בצמצום.

ביאור הגר"א יורה דעה סימן רנז ס"ק טז

[טז] (ליקוט) לא יתן כו'. עתוס' דכתובות כ"ו א' סד"ה אין ובקדושין כ"ז א' ד"ה נתון כו' (ע"כ):

תוספות מסכת כתובות דף כו עמוד א

ועוד דר"ג בספינה שנתן מעשר ראשון לר' יהושע בן חנניא (מעשר שני פ"ה מ"ט) אי בתורת עניות יהיב ליה אמאי לא יהיב ליה נמי מעשר עני שהרי מעשר עני נתן לר"ע ומיהו יש לדחות דלעולם בתורת עניות נתן לו ומה שלא נתן לו מעשר עני לפי שהיו לו מאתים זוז דאינו נוטל במעשר עני כדתנן במסכת פאה (פ"ח מ"ח) אבל מעשר ראשון יטול אפי' יש לו מאתים זוז דהא איכא למ"ד דאפי' כהנים עשירים בימי טומאה עניים נינהו ועוד דלא רצה ליתן כל מתנותיו לעני אחד.

משנה מסכת פאה פרק ח משנה ח

[ח] מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה ומעשר עני היו לו מאתים חסר דינר אפילו אלף נותנין לו כאחת הרי זה יטול היו ממושכנים לבעל חובו או לכתובת אשתו הרי זה יטול אין מחייבין אותו למכור את ביתו ואת כלי תשמישו:

משנה מסכת אבות פרק ג משנה טו

[טו] הכל צפוי והרשות נתונה ובטוב העולם נדון והכל לפי רוב המעשה: and see Bartenura on this

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת אבות פרק ג משנה טו

אחר כך אמר, שהמעלות לא יושגו לפי שעור גודל המעשה, אלא לפי רוב מספר המעשה. וזה, שהמעלות אמנם יושגו בכפול מעשי הטוב פעמים רבות, ובזה יושג הקנין, לא בשיעשה האדם מעשה אחד גדול ממעשי הטוב, שבזה לבדו לא יושג קנין. משל זה, שהאדם אם יתן למי שראוי אלף דינר, בפעם אחת ולאיש אחד, לא תושג לו מעלת הנדיבות בזה המעשה האחד הגדול, כמו שתושג למי שיתנדב אלף פעמים באלף דינר, ויתן כל דינר מהם על צד הנדיבות, לפי שזה יכפל על ידו מעשה הנדיבות אלף פעמים, ויושג קנין חזק, וזה פעם אחת בלבד התעוררה הנפש התעוררות גדולה למעשה טוב, ואחר כך פסקה מזה. וכן בתורה אין שכר מי שפדה אסיר במאה דינר, או נתן צדקה לעני במאה דינר שהיו די מחסורו, כמו מי שפדה עשרה אסירים, או השלים חסרון עשרה עניים, ואפילו בעשרה דינרים. ולזה תקיש. וזה הוא ענין אומרו: לפי רוב המעשה אבל לא על פי המעשה.

והכל לך רוב המעשה, מ"ש בוהר"מ לפי ההשכיכל כו', שאינו לומה המחלק מאה זהו לצדקה במאה מעמיש לנותן איתן בס"א, אינו נראה לי לי להחזיקו במושלם, כי לדעתי הוא בהשך, אלרבה יותר שכל יתן לנותן מאה זהובים כשעם אחת חשני צדדים, אם מחמת שכופה יצרו בדבר גלול, שהוא ששיב יתרמאד, מנותבמא; פסתיש, שאינו כבד עליו כל כך, ואשי' אם כותבן בבת אחת, אין בה כבישת היצר, כמו בגוהן איתן לאחי כל שכן אם יחלקם לעתות ולפרקים, הריחצד הגותן יפה כאז באחד מבהרבה, וראוי עלכצ פטס לשכר גדול יותי דלפוס צערא אגרא, ואם מצי המקבל ג"כ, טוב יותר שיתן לעני אחי י ב י מסוים שיוכל להתפרנס בו, מפיתן להרבה עניים, ולא יגיע לאתר מהם חתנה מרבה שתספיק לו ותהא טובה שלמה, שכבר אמרו אין הציקה חשתלמת אלא לפי חשד שבה, שנאי זרעו לכם לצדקה וקצרו לך חסד, והיא עצמה טונת התנא כאן באמה והכל לפי רוב המעשה, כי רוב ישחש גס בעל גולל כחיתמתלבק, כחן ורב יעבוד צעיר פירוש גדול, וכן רב ביתו, חלדרב, וכ"פ יתשומה ברוב יוען, וזה גכין בעצמו, ואע"פ שאמרו כל הטתן מתטתיולכהן אחל, מביא רעב לעולם, זהו לכהן דווקא, לפי שיש לי לטול בבתי הגרנות רבים • ויש לו די ספקי ועויעלכרייך לא לכל כהן אמרו כן, אלא בעשיר דווקא, כעניןעירא היארי עש דוד, משא"כ בכהן עני ודאי לא אמרי, תדע שהרי עשו את שאינו זוכה בזוכה במכירי כהונה, מכלל שדבר טוב הוא, וכן אמר וכל טובתן של רשעים אינה שלימה, על כן הדבר בחר בעיני, שהדבר בהפך ממה שחשב בו הר"מ, בהניחו כלל זה בהחלט, אם אמנם יצדק בתנאי, דהיינו על לדרך שאמרו בעני החחזר על הפתחים, שאין נזקקין לו לחתנה חרובה, אבל לעני חשוב ונכבד שאינו חקל בעצמו לחזר אחר הנותנים, טוב לתת לו חתנה חרובה ודבר חשיב, חשיתנו לו בחאה פעחים, אם לא שידוע ודא *שכך היא טובתו, וכך יפה לו לחלק פעמיש רבות כל פעם דבר חופט חשיתנולו הרבה פעם אחת, ויש לחיש שיפסימו, והכל לפי הענין יהאדסוכל זהנכלל לפי דעתי, נחה ששנו כאן והכל לפי רוב המעשה, רצו לומר גודל המעשה בטובו המורגש, ובחיתב פנינו וכוונתו הרצויה, ככל דבר מצוה הכאה לידו, ומטין שיעשגה בשלמות על צי היותר טובהאפשרי, כראוי לאותה מצוה, לפי חשההיא צריכה להביאה למדרגת שלמותה ותמימותה, הנבחר, וטוב הכינה הנבחרת עמה, והוא יקרא רוב המעשה, בודאי, לא הכופל המעשה) מבלי דעת וחסיץ הנכסף, (ו דלי שישלים חוק אפי' פעם אחת לענין פירושו שלהרפ"ב, נגמיש בס"דבלח"ש ספ"ק דקיושיןאכול וייטב לבך:

נ 0 הפנקס פתוח, לראות כל אחד חשבון חוביתיו אע"כ היד כותבת חותמת שטרית

שולחן ערוך יורה דעה סימן רנז סעיף י

יז] המחלק צדקה צריך ליזהר שלא ירבה לקרוביו יותר משאר בני אדם. הגה: יח] ודוקא גבאי, אבל כל אחד מותר ליתן צדקה שלו או מעשר שלו למי שירצה מקרוביו, והם קודמין כמו שנתבאר לעיל סימן רנ"א. (מרדכי פ"ק דב"ב).

ביאור הגר"א יורה דעה סימן רנז ס"ק יח

[יח] ודוקא כו'. ע"ל סי' רנ"א ס"ג ואף דתנן בפ' בתרא דפאה היה מציל כו' דוקא במעשר עני:

משנה מסכת פאה פרק ח

משנה ה

[ה] אין פוחתין לעניים בגורן מחצי קב חטים וקב שעורים רבי מאיר אומר חצי קב ורבי חסדי כוסמין וקב גרוגרות או מנה דבלה רבי עקיבא אומר פרס חצי לוג יין רבי עקיבא אומר רביעית רביעית שמן רבי עקיבא אומר שמינית ושאר כל הפירות אמר אבא שאול כדי שימכרם ויקח בהם מזון שתי סעודות:

משנה ו

[ו] מדה זו אמורה בכהנים ובלוים ובישראלים היה מציל נוטל מחצה ונותן מחצה היה לו דבר מועט נותן לפניהם והן מחלקין ביניהם:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תרצה

חייב (יח) לשלוח לחבירו (יט) יא שתי מנות [ז] בשר * או של (כ) <ד> מיני אוכלים, שנאמר: ומשלוח מנות איש לרעהו (אסתר ט, יט ו - כב) יב שתי מנות לאיש אחד.

מגן אברהם סימן תרצה ס"ק יב

יב ב' מנות כו' - ונ"ל דבעניינים הקפידו ליתן לשני עניים **דמצו' לחלק** משא"כ בעשיר דדי כשנותן לא': ונ"ל דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכין לו כלום פטור מלשלוח מנות וכ"מ קצת ברש"י גבי מחלפי סעודתייהו להדדי ומ"מ צ"ע (עמ"ש סי' תרפ"א סס"ו) וטוב להחמיר:

Need Bah on SA 695 quoted in mahazit hashekel on magen avraham 695:12

שו"ת חתם סופר חלק ה (חו"מ) סימן קח

מחיי חיים יתן שלום וחיים טובים ארוכים ומתוקני' ליי"נ ה"ה הרבני המופלג ומפורסם כבוד מו"ה מרדכי לייב נ"י בחבורת סגל דק"ק טרענטשין יע"א.

אודת מי שצוה לתת מעזבונו ת' זהו לבנו לסגל בהם עצה"ע ויתן מהפירות סך כ' זהו מינץ לב' לומדי תורה בכל שנה שילמדו בביתו שיעורן תמידין בכל יום והלך הבן ושכר ג' לומדי תורה ורוצה ליתן לשלשתן סך הנ"ל שצוה הנעדר לתת לשנים אי שפיר דמי למיעבד הכי או אי מקרי שינוי בדעת הנותן ז"ל.

אי לא השליש מעות ידועים ליד שלישי רק צוה להפריש מנכסיו סך הנ"ל א"כ משום מצוה לקיים דברי המת ליכא כמבואר בש"ע ח"מ סי' רנ"ב סעי' ב' ורק מחמת צוואת שכ"מ וכבר ביאר בתשו' מהר"מ אלשי"ך סי' ז' דמעות קרן לפירות הוה דבר שלא ב"ל וגרע מדקל לפירותיו דהתם הדקל קיים לעולם להוציא פירות משא"כ במעות שהקרן גופי' להוצאה ניתן וכיון שכן וקיי"ל דאם אמר פירות דקל זה לעניים או שכירות בית זה לעניים אין היורשים חייבי' ליתן מטעם נדרו כמ"ש רמ"א סימן רי"ב סעיף ז' ובסמ"ע שם סימן קכ"א ואם כן אפילו הי' מצוה לתת לעניים ידועים לא היה חל מכ"ש שלא אמר לעניים ידועים אלא להשכיר ב' לומדים את אשר ירצה דבכי האי גוני לא זכו בהם במה שכת' מהרי"ק שרש ה' והאריך וביאר במהרי"ט סימן כ"ד וסי' ס"ג והעלו להלכה דהיורש מצי לשנות כרצונו וחפצו ובמקום אחר הארכתי והעליתי דעכ"פ ישונה לדבר מצוה שתועיל לנשמת הנעדר אבל העניים לא זכו במידי והבן יכול לשנות וא"כ אע"פ שדעת האב לתת רק לשנים שיגיע לכל א' מנה א' אפ"ה יכול הבן לשנות ולחלק דס"ל **מצוה לחלק עדיף וכמ"ש מג"א סי' תרצ"ה סקי"ב.**

היות כן אי אמר לכל א' סתמא שיבוא לביתו ללמוד לתיקון נשמת אביו וכאשר צוה ולא אמר שהשכירות יהי' כאשר צוה א"כ ישלם לשלשתן כ' זהובי' מינץ וישלשו ביניהם אך אם אמר לכל א' בהדיא שילמוד בעד השכירות שקצב אביו בצוואתו והרי אביו קצב עשרה זהו' לכל א' וא"כ ע"כ צריך לשלם לכל א' שכר עשרה זהו' עד היום הזה וכיון שעכ"פ הכל היה לטובת נשמת הנעדר ז"ל והוא ז"ל נהנה בעלמא דקשוט עיי' ב"ק ע"ו ע"א ברש"י ד"ה והרי חזרה קרן לבעלים דהרי לשם בעלים נשחטה ע"ש וה"נ דכוותי' וא"כ ה"ל כשוכר הפועל והראהו בשל חבירו דמשלם לו שכרו משלם וחוזר ונוטל מבעלים מה שהנהו כמבואר ב"מ ע"ו ע"א וה"נ המותר הזה ישלם הבן מכיסו עד היום וחוזר ונוטל מפירות דשנים הבאות לאחדים באופן דעכ"פ ילמדו מכאן ואילך בכל יום עבור נשמתו וימעט שכירות קצת עד שישולם מה שהוציא מותרת בשנה הזה לנשמת אביו ז"ל והדברים פשוטים ואין להאריך בהם יותר והנלע"ד כתבתי. פ"ב נגהי ליום ג' ו' תשרי תקפ"א לפ"ק.

משה"ק סופר מפפד"מ.

שו"ת חתם סופר חלק ב (יו"ד) סימן רלד

בהא סליקנא דעכ"פ מצוה להקדים במנה יפה יושבי ירושלי' על שארי עיירות א"י אמנם ראיתי א' קדוש מדבר הד"ג דמפלפל ומאריך בשיעור הקדמה זו כל דבריו כנים ואמתיים ואינם צריכים אריכות וראיות הרבה ולא יחלוק אלא מי שחולק על האמת דכל הקדימות אינם אלא להקדים ולא לדחות נפשות ח"ו וע"כ אם שניהם שוים שצריכים להחיות נפשם בלחם צר ומים לחץ נאמר זה קודם אבל כשיש לאנשי ירושלים אפי' רק לחם צר שוב אין להם שום תביעה עד שיגיע לכל א' מעיירי' האחרות ג"כ כשיעור הזה ושוב מהנותר שיצטרכו למותרות וכסות וכדומה יש הקדמה למוקדם עד שיהיה שוה בשוה בזה ג"כ וכן בכל מילי לא אמרו לדחות אלא להקדים ולא עלה זה על הדעת מעולם ויעיי' נדרי' דף פ' ע"ב חיייהם קודמים וכו' ע"ש מבואר כנ"ל אך מה אעש' שמוע בין אחיכ' שמעתי טענ' השליח הרב מהר"ז שפירא אומר שאנשי ירושלי' עטופי' ברעבם וגם נתונים בתוא מכמר בסכנות נפשות וכפי מכתב רבני צפת הם הם הנתוני' בצרה ולא הם ואם שניהם שוים יש קדימה לאנשי ירושלי' ואם אינם שוים פשוט שמקדמין מי שצריך יותר וא"א לבוא על תוכן הענין ושום א' מן הצד אינו רואה לעצמו חובה ואין שום ב"ד שבא"י שאינו נוגע בדבר זה ע"כ יפה עשו המפשרי' באמ"ד שמסרו הדבר לב"ד של ארם צובה הסמוכה וקרובה אל אה"ק ואינם נוגעים בדבר כלל ויודעים את מכאובם של כל כת וכת ועל פיהם על מקומם יבוא בשלום ומי ששמו שלום ישים שלום בין עמו וחסידי וירום קרן צדיקיו ובראשם י"נ הדר"ג כחפצו וחפץ א"נ הבעה"ח בכל חותמי ברכות. פ"ב יום ב' לירחא תליתאי קפ"ז לפ"ק. משה"ק סופר מפפ"דמ.

תלמוד בבלי מסכת נדרים דף פ עמוד ב

ורמי דרבי יוסי אדר' יוסי: מעיין של בני העיר, חיייהן וחיי אחרים - חיייהן קודמין לחיי אחרים, בהמתם [ובהמת אחרים - בהמתם] קודמת לבהמת אחרים, כביסתן וכביסת אחרים - כביסתן קודמת לכביסת אחרים, חיי אחרים וכביסתן - חיי אחרים קודמין לכביסתן, רבי יוסי אומר: כביסתן קודמת לחיי אחרים;

ספר אור זרוע ח"א - הלכות צדקה סימן כד

בפרק הדר עם הנכרי אמר ר' אבא בר (כהנא) [זבדא] כל הנותן מתנותיו לכהן אחד מביא רעב לעולם שנא' עירא היאירי ה' כהן לדוד לדוד הוא דהוה כהן לכולי עלמא לא אלא שהי' משגר לו מתנותיו וכתוב בתרי' ויהי רעב בימי דוד ר' אלעזר אומר מורידין אותו מגדולתו מיכן למדו רבותיי שאין לאדם ליתן כל צדקותיו לקרובו אחד ולהניח שאר קרוביו וגם לא לאדם אחד ולהניח שאר בני אדם והמחלק צדקה צריך ליתן לאדם אחד ולא ירבה לקרובו משאר בני אדם כההיא דפרק כל כתבי הקודש דאמר ר' יוסי יהא חלקי מגבאי צדקה ולא ממחלקי צדקה ופי' רבי' שלמה זצ"ל דהמחלק מרבה לקרובו וגוזל שאר עניים:

